

Makse- ja arveldussüsteemide järelevaatamise raamkava

Käesoleva raamkava eesmärk on kirjeldada makse- ja arveldussüsteemide järelevaatamise ülesannete täitmist Eesti Pangas ja sealjuures järgitavaid põhimõtteid. Raamkava on mõeldud järgimiseks kooskõlas õigusaktides kehtestatud nõuetega ja ei mõjuta õigusaktide tõlgendamist. Kui raamkava ja õigusakti terminikasutus on erinev, lähtutakse õigusakti terminoloogiast.

Järelevaatamise eesmärk

Makse- ja arveldussüsteemide järelevaatamise eesmärk on kaasa aidata makse- ja arveldussüsteemide ülesehituse ja toimimise usaldusväärsuse tagamisele identifitseerides ja analüüsides süsteemide riske ning tehes ettepanekuid riskide vähendamiseks ja süsteemide tõhustamiseks.

Makse- ja arveldussüsteemide järelevaatamine on keskpanga ülesanne. Makse- ja arveldussüsteemide turvaline ja tõhus toimimine on oluline eeltingimus keskpankade võimele kaasa aidata finantsstabiilsuse hoidmisele, rahapoliitika teostamisele ja raharingluse tõrgeteta toimimisele.

Järelevaatamise põhimõtted

Eesti Panga prioriteet on järele vaadata kodumaiselt hallatavaid süsteemselt olulisi makse- ja arveldussüsteeme, mille järelevaatamise ainuvastutus kuulub Eesti Pangale. Lisaks vaatab Eesti Pank järele ka olulisi makse- ja arveldussüsteeme ning osaleb eurosüsteemi järelevaatamise ühistegevuses.

Süsteemselt mitteoluliste ehk oluliste makse- ja arveldussüsteemide järelevaatamisele võtmisel ja eurosüsteemi järelevaatamise ühistegevuses osalemisel lähtub Eesti Pank olulisuse ja riskipõhisuse põhimõttest hinnates süsteemide mõju finantsstabiilsusele, rahapoliitika teostamisele ja raharingluse tõrgeteta toimimisele.

Järelevaataja rolli täitmisel on oluline tagada sõltumatus makse- ja arveldussüsteemide käitaja rollist eesmärgiga vältida võimalikke huvide konflikte. Sõltumatuse tagamiseks vastutab poliitika ja järelevaatamise allosakonna juhataja järelevaataja rolli täitmise eest otse keskpanga juhatuse ees ega sõltu maksesüsteemi käitaja rollist ja huvidest.

Eesti Pank täidab järelevaataja rolli Euroopa Liidu toimimise lepingus¹, Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirjas², Eesti Panga seaduses³, makseasutuste- ja e-raha seaduses⁴, rahvusvaheliselt ja eurosüsteemis tunnustatud standardites (lisa 1, 2) ning käesolevas raamkavas sätestatu kohaselt.

---

¹ *The Treaty establishing the European Community, Article 127(2)*

² *Statute of the European System Central Banks (ESCB) and of the European Central Bank (ECB), Article 3*

³ *EPS § 24². Maksesüsteemide järelevaatamine*

⁴ *MERAS § 15 lg 18*

Eesti maksekeskkonda mõjutavad makse- ja arveldussüsteemid

Eestis toimivad järgmised mitut osapoolt hõlmavad makse- ja arveldussüsteemid:

Maksesüsteemid

- pankadevaheline maksesüsteem TARGET2-Eesti, mille haldur on Eesti Pank
- kaardimaksete süsteem, mille haldur on Nets Estonia AS⁵
- makseasutuste vahelised maksesüsteemid⁶

Finantsinstrumentide arveldussüsteemid

- väärtpaberiarveldussüsteem, mille haldur on AS Eesti Väärtpaberikeskus (EVK)

Euroopa ühisturu arengu tõttu mõjutavad Eesti maksekeskkonda üha enam ka väljaspool Eestit asutatud üleeuroopalised makse- ja arveldussüsteemid. Eesti pankadevahelised jaemaksed teostatakse üleeuroopalises maksesüsteemis STEP2, mida haldab EBA Clearing.

Eesti Panga kui järelevaataja ülesanded

Makse- ja arveldussüsteemide ülesehituse ja toimimise usaldusväärsele kaasaaitamiseks täidab Eesti Pank järelevaatajana järgmiseid ülesandeid:

- seirab maksekeskkonda ja analüüsib süsteemide ülesehitust ja toimimist;
- hindab süsteemide mõju finantsstabiilsusele, rahapoliitika teostamisele ja raharingluse tõrgeteta toimimisele ning eristab süsteemselt olulised ja olulised makse- ja arveldussüsteemid;
- identifitseerib makse- ja arveldussüsteemid, mis kuuluvad Eesti Panga järelevaatamisele ;
- kehtestab kodumaistele makse- ja arveldussüsteemidele järelevaatamise nõuded;
- hindab järelevaadatavate süsteemide vastavust nõuetele ja tuvastab süsteemides ilmnevad riskid;
- annab makse- ja arveldussüsteemide pidajatele soovitusi turvalisuse ja tõhususe parandamiseks ning jälgib soovituste ja meetmete rakendamist;
- kiidab õigusaktides sätestatud juhtudel heaks maksesüsteemide toimimise reeglid ja põhimõtted⁷
- osaleb maksekeskkonna edendamisel ning poliitika ja õigusraamistiku kujundamisel ja rakendamisel lähtuvalt järelevaatamise põhimõtetest, sõltumata Eesti Panga käitaja rollist ja arvestades turu vajadusi.

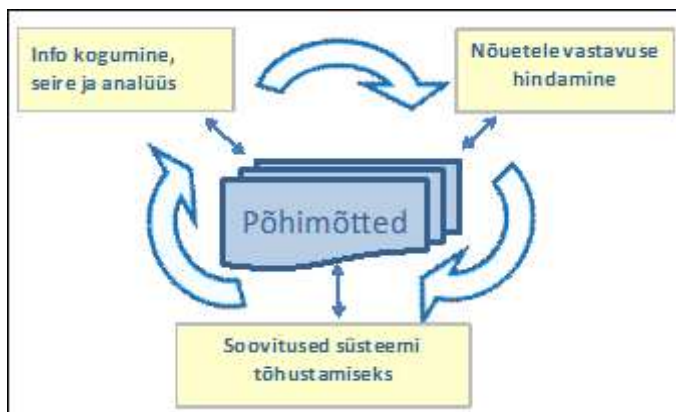
Järelevaatamise protsess

Makse- ja arveldussüsteemide järelevaatamine on pidev protsess, kus pannakse paika põhimõtted ehk poliitika (lisa 1). Põhimõtetest lähtudes seirab ja analüüsib keskpank loomisel olevaid, arendatavaid ja järelevaadatavaid makse- ja arveldussüsteeme, hindab süsteemide vastavust järelevaatamise nõuetele ning annab vajaduse korral süsteemi pidajatele soovitusi süsteemide tõhusamaks ja turvalisemaks muutmiseks.

⁵ 24.03.2014 omandasid Advent International, ATP ja Bain Capital maksekäitleja Nets

⁶ Hetkel on tegevust alustanud AS Talveaed hallatav maksesüsteem TLVD&EasyPay ning maksesüsteemi loomise kavadest on Eesti Panka informeerinud veel mõned makseasutused

⁷ MERAS § 15 lg 18kohaselt

Joonis. Makse- ja arveldussüsteemide järelevalvamise protsess

Makse- ja arveldussüsteemide seire ja analüüs

Selleks et järelevaataja saaks oma rolli täita, peab tal olema piisavalt infot selle kohta, kuidas makse- ja arveldussüsteemid turul toimivad ja kuidas süsteemid omavahel seotud on. Peamised teabeallikad on süsteemide reeglid, talitluspidevuse tagamise põhimõtted, süsteemihaldurite regulaarsed ja/või erakorralised aruanded, süsteemihaldurite enesehinnangud, kohtumised süsteemi halduriga, hinnangud õiguseksperitelt ja/või audiitoritelt ning info teistelt keskpankadelt või järelevalveasutustelt.

Makse- ja arveldussüsteemide regulaarse seire, (s.o süsteemi toimimise jälgimise, analüüsi ja intsidentide ning nende põhjuste uurimise) põhjal annab Eesti Pank üldhinnangu makse- ja arveldussüsteemide toimimisele. Järelevaataja üldhinnang avaldatakse kaks korda aastas Finantsstabiilsuse Ülevaates.

Makse- ja arveldussüsteemide hindamine

Keskpank hindab neid makse- ja arveldussüsteeme, mis kuuluvad käesoleva raamkava kohaselt järelevaadatavate süsteemide hulka. Eesti Pank hindab vähemalt iga kahe aasta tagant süsteemi vastavust kehtestatud nõuetele. See võib tähendada süsteemi täielikku hindamist või kehtiva hinnangu ülevaatamist. Vahepealsel perioodil antakse hinnang süsteemides kavandatavatele muudatustele. Makse- ja arveldussüsteemide täielik hindamine viiakse läbi ka siis, kui muutuvad süsteemidele kehtivad järelevaataja nõuded.

Eesti Pank kasutab makse- ja arveldussüsteemide hindamisel eurosüsteemis järelevaatamise nõuetena vastu võetud rahvusvahelisi CPSS-IOSCO⁸ finantsturgude infrastruktuuridele kehtivaid printsiipe⁹. Eesti Pank võib lisaks nendele standarditele ja põhimõtetele kehtestada makse- ja arveldussüsteemidele Eesti turuvajadustele vastavaid riigisiseseid järelevaatamise nõudeid ja kriteeriume.

Makse- ja arveldussüsteemide hindamise eesmärk on kindlustada, et süsteemi reeglid ja protseduurid võimaldavad kontrollida ja minimeerida süsteemides olevaid riske ning et riskide maandamise meetmed oleks piisavalt tugevad, et toime tulla mistahes probleemiga. Makse- ja arveldussüsteemide hindamise käigus pöörab keskpank tähelepanu järgmistele aspektidele:

- süsteemi tehniline lahendus ja töökindlus;
- õigusraamistik (seadusandlus ja määrustik ning süsteemi reeglid);
- juhtimise kord;

⁸ CPSS-IOSCO Principles for Financial Market Infrastructures, CPSS (Committee on Payment and Settlement Systems); IOSCO (Technical Committee of the International Organization of Securities Commissions – International Organisation of Securities Commissions),

⁹ Maksesüsteemidele järelevaataja nõuete rakendamise aluseks on EKP määrus süsteemselt oluliste maksesüsteemide järelevaataja nõuete kohta ja jaemaksete järelevaatamise raamistik

- riskide teadvustamine ja juhtimine (õiguslike, krediidi-, likviidsus- ja tegevusriskide, üldiste äririskide, esindaja-, investeerimis- ja muude riskide tuvastamine, mõõtmine, jälgimine ning ülemäärase riski vähendamine);
- talitluspidevuse tagamine;
- makse- ja arveldussüsteemi tõhusus (süsteem peab vastama kasutajate vajadustele ja toimima kuluefektiivselt, säilitades seejuures töökindluse, ning vastama seatud teenustaseme eesmärkidele);
- süsteemile juurdepääsu tingimused ja süsteemi liikmelisus;
- süsteemi reeglite avalikustamine.

Eesti Pank hindab ka makseasutuste loomisel olevaid maksesüsteeme enne nende käikulaskmist ja annab hinnangu maksesüsteemi toimimise tehnilistele, majanduslikele ja õiguslikele põhimõtetele ning süsteemi tööd korraldavate reeglite kavandile¹⁰ (lisa 3).

Soovitused süsteemide tõhususe suurendamiseks ehk muutuste esilekutsumine

Makse- ja arveldussüsteemide hindamise tulemus võib olla kas positiivne, juhul kui süsteem vastab sellele kehtestatud nõuetele või (osaliselt) negatiivne, juhul kui süsteem ei vasta nõuetele täielikult. Kui järelevaataja on tuvastanud nõuetele vastavuse puudujääke ning antud hinnang on nõuetele a) enamjaolt vastav, b) osaliselt vastav või c) mittevastav, siis annab järelevaataja süsteemihaldurile soovitusi turvalisuse või tõhususe parandamiseks ja jälgib soovitude rakendamist. Järelevaataja kasutab soovitude andmisel peamiselt moraalset survet. Järelevaataja hindamisraporti peamised leiud ja soovitused avalikustatakse Eesti Panga veebilehel.

Makse- ja arveldussüsteemide olulisuse kriteeriumid

Maksesüsteemide kriteeriumid

Maksesüsteemina käsitletakse kolme või enama poole vahel sõlmitud lepingu alusel maksete arveldamise kohta kehtestatud reeglite ja protseduuride kogumit. Maksesüsteemid klassifitseeritakse nende finantsmõju, turuosa, piiriülese tegevuse ja teiste finantsturu taristutega seoste järgi kas süsteemselt olulisteks (SIPS¹¹) või olulisteks süsteemideks (non-SIPS)¹².

Maksesüsteem klassifitseerub süsteemselt oluliseks maksesüsteemiks (SIPS), kui:

- a) süsteem arveldab eurodes või tegutseb euroalal ja see on nimetatud direktiivi 98/26/EÜ alasel määratud süsteemiks; ning
- b) kalendriaastal jooksul ilmneb vähemalt kaks järgmistest asjaoludest:
  - i) selle päeva keskmine euromaksete käive ületab kümme miljardit eurot;
  - ii) selle turuosa vastab vähemalt ühele järgmistest tingimustest:
    - 15% euromaksete koguarvust;
    - 5% piiriüleste euromaksete koguarvust;
    - 75% euroala liikmesriigi euromaksete koguarvust ;

¹⁰ Makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse § 15 lg 18kohaselt

¹¹ SIPS - Systemically Important Payment System

¹² Maksesüsteemide kriteeriumid on toodud maksesüsteemide järelevaatamise nõudeid kehtestavas EKP määruses

- iii) selle piiriülene tegevus (st osalejad, kelle asukoht ei ole süsteemselt olulise maksesüsteemi käitaja riigis, ja/või piiriülesed ühendused teiste maksesüsteemidega) hõlmab vähemalt viit riiki ja sellest moodustub vähemalt 33% selle süsteemselt olulise maksesüsteemi töödeldud euromaksete koguarvust;
- iv) seda kasutatakse teiste finantsturu taristute arveldusteks.

Süsteemselt olulisteks maksesüsteemideks võivad olla nii suurmaksesüsteemid (LVPS¹³) kui jaemaksesüsteemid (RPS¹⁴). Suurmaksesüsteem on maksesüsteem läbi mille teostatakse suureväärtuselisi ja/või ajakriitilisi makseid isegi kui makse suuruse alampiiri ei ole määratud. Jaemaksesüsteem on süsteem läbi mille teostatakse üldjuhul suures koguses väikeseväärtuselisi makseid (kreeditorraldused, otsekorraldused, tšekid).

Kõik suurmaksesüsteemid on üldjuhul süsteemselt olulised ja kui ka ei ole, siis kehtivad neile siiski kõik süsteemselt olulistele maksesüsteemidele kehtivad nõuded. Jaemaksesüsteemid võivad olla nii süsteemselt olulised kui olulised.

Jaemaksesüsteemid, mis ei liigitu süsteemselt olulisteks, kuid millel on oluline roll nii finantsüsteemi turvalisuse kui ka kodanike usalduse säilimisel euro vastu, on olulised maksesüsteemid. Olulised jaemaksesüsteemid klassifitseeritakse nende turuosa suuruse järgi:

- silmapaistvalt oluliseks (PIRPS¹⁵), kui selle turuosa on üle 25% liikmesriigi euromaksete arvust;
- muuks jaemakse süsteemiks (ORPS¹⁶), kui selle turuosa jääb alla 25% liikmesriigi euromaksete arvust.

Väärtpaberiarveldussüsteemi olulisus

Kõik väärtpaberiarveldussüsteemid on süsteemselt olulised nende kriitilise rolli tõttu teenindatavatel turgudel¹⁷, vastastikuse seotuse ja mõju tõttu finantsüsteemi stabiilsusele.

Eesti Panga järelevaadatavad makse- ja arveldussüsteemid

Eesti Pank on järgmiste süsteemselt oluliste ja oluliste makse- ja arveldussüsteemide järelevaataja:

- suurmaksesüsteemi TARGET2 osasüsteem TARGET2–Eesti
- Eesti Väärtpaberikeskuse (EVK) hallatav väärtpaberiarveldussüsteem
- Nets Estonia hallatav kaardimaksete süsteem

Suurmaksesüsteemi TARGET2 osasüsteem TARGET2-Eesti

TARGET2-Eesti on üleeuroopalise pankadevahelise süsteemi TARGET2 osasüsteem, mida haldab Eesti Pank. TARGET2 arveldab eurodes algatatud makseid reaajas ning maksete arveldus toimub ühekaupa. Süsteem on mõeldud kiirmaksete arveldamiseks.

¹³ LVPS – Large Value Payment System

¹⁴ RPS – Retail Payment System

¹⁵ PIRPS – Prominently Important Retail Payment System

¹⁶ ORPS – Other Retail Payment System

¹⁷ CPSS-IOSCO põhimõtete kohaselt on lisaks väärtpaberiarveldussüsteemidele ka väärtpaberite keskdepositooriumid, kesksed osapooled ja kauplemisestehoiolad süsteemselt olulised taristud nende kriitilise rolli tõttu turgudel, mida nad teenindavad.

TARGET2 on oma finantsmõju ja teiste finantsturu taristutega seotuse tõttu süsteemselt oluline. TARGET2-le ja selle osasüsteemidele rakenduvad süsteemselt olulistele maksesüsteemidele kehtestatud järelevaataja nõuded eurosüsteemi keskpankade hallatavatele süsteemidele tehtud eranditega.

TARGET2 järelevaataja on Euroopa Keskpank. Eurosüsteemi keskpangad võivad TARGET2 järelevaatamisse panustada vabatahtlikkuse alusel. Osasüsteemi TARGET2-Eesti järelevaatamise kohustus on Eesti Pangal. TARGET2-Eesti järelevaatamisel lähtub Eesti Pank lisaks käesolevale järelevaatamise raamkavale eurosüsteemi TARGET2 järelevaatamise juhiseist.

TARGET2-Eesti järelevaatamisel keskendub Eesti Panga roll seirele ja analüüsile. Osasüsteem ei kuulu eraldiseisvalt hindamisele ja selle kohta ei tehta eraldi soovitusi. Need tegevused on eurosüsteemi ülese järelevaatamise osa ja nendes osaleb Eesti Pank vastavalt eurosüsteemi üleses järelevaatamises osalemise põhimõtetele (vt. allpool).

EVK hallatav väärtpaberiarveldussüsteem

EVK hallatav väärtpaberiarveldussüsteem võimaldab täita isikute omavahelisi varalisi kohustusi, mis hõlmavad finantsinstrumente ehk väärtpabereid. Väärtpaberikohustuste täitmisega võib kaasnedraahaarveldus (makse vastu tehingud, DvP), aga võib ka mitte kaasnedra (makseta tehingud, FoP).

Väärtpaberiarveldussüsteem on süsteemselt oluline kriitilise rolli tõttu ning süsteemile rakenduvad väärtpaberite arveldussüsteemidele kehtestatud järelevaataja nõuded (lisa 2).

Väärtpaberiarveldussüsteemi järelevaatamise vastutus on Eesti Pangal. Eesti Pank teeb järelevaatamisel koostööd 2011. aastal sõlmitud [koostöökokkuleppe](#) alusel Finantsinspeksiooniga. EVK väärtpaberiarveldussüsteem kuulub Eesti Panga igapäevasele järelevaatamisele varasemalt kirjeldatud järelevaatamise protsessi kohaselt hõlmates seiret, analüüsi, hindamist ja soovitude tegemist.

Nets Estonia ASi hallatav kaardimaksete süsteem

Nets Estonia ASi hallatav kaardimaksete süsteem töötleb kaardimakseid. Kaardimaksed arveldatakse ehk töötlemise tulemusena leitud pankadevaheliste kohustused õiendatakse pankadevahelistes maksesüsteemides. Kaardimaksete töötlejana moodustab Nets Estonia ASi hallatav kaardimaksete süsteem ühe osa erinevatest kaardimakseskeemidest¹⁸.

Kaardimaksete süsteem on oluline maksesüsteem, kuna ta avaldab kaarditehingute suure osatähtsuse tõttu mõju raharingluse sujuvale toimimisele. Kaardimaksete süsteemile rakenduvad silmapaistvalt olulisele maksesüsteemile kehtivad nõuded (vt lisa 2).

Nets Estonia ASi hallatav kaardimaksete süsteem kuulub Eesti Panga igapäevasele järelevaatamisele varasemalt kirjeldatud järelevaatamise protsessi kohaselt hõlmates seiret, analüüsi, hindamist ja soovitude tegemist.

Lisaks täidab Eesti Pank alljärgnevalt kirjeldatud moel järelevaataja kohuseid muude kohalike maksesüsteemidega seoses ja eurosüsteemi üleses järelevaatamises osalemisega.

---

¹⁸ VISA, MasterCard

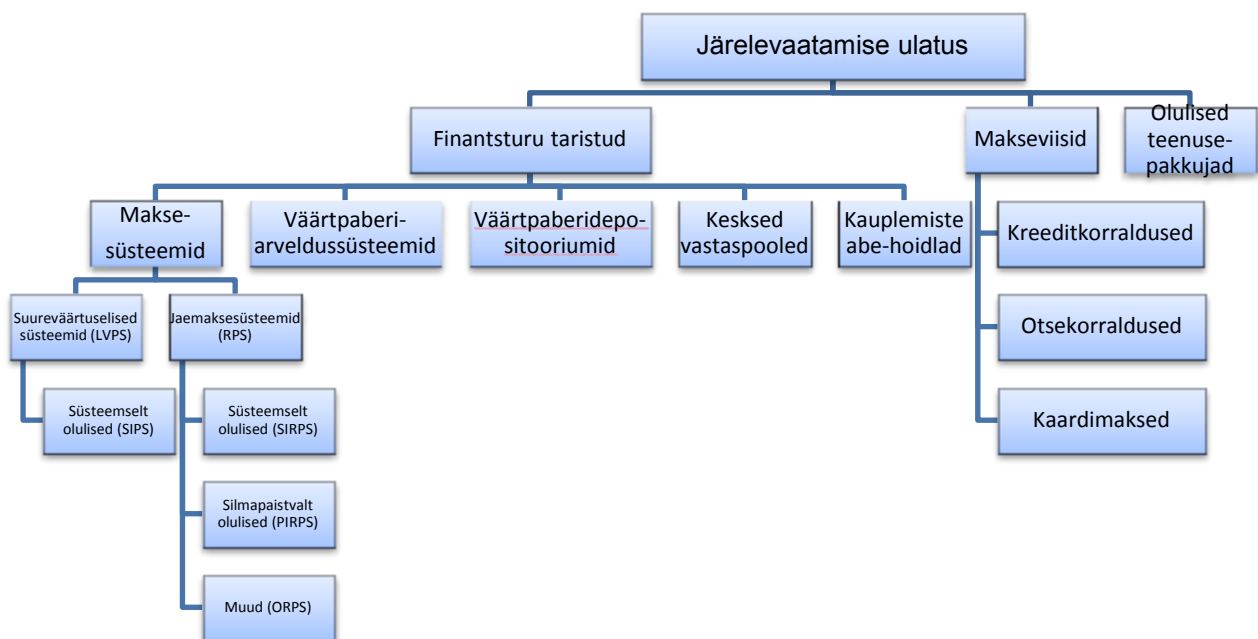
Makseasutuste vahelised maksesüsteemid

Hetkel on tegevust alustanud või alustamas mõned makseasutuste maksesüsteemid. Makseasutuste maksesüsteemi defineerib makseasutuste ja e-raha asutuste seadus¹⁹ kui rahaliste vahendite edastamise süsteemi, mis toimib kokkulepitud ja standarditud reeglite alusel ning mille abil maksetehinguid töödeldakse ja arveldatakse.

Makseasutuste hallatavad maksesüsteemid ei mõjuta Eesti finantsüsteemi stabiilsust, rahapoliitika teostamist, ega ole ka raharingluse seisukohalt olulised. Eesti Pank täidab makseasutustega seoses makseasutuste ja e-raha asutuste seadusest tulenevalt kohustust kiita heaks maksesüsteemide toimimise reeglid ja põhimõtted (vt. Lisa 3).

Eurosüsteemi üleses järele vaatamises osalemine

Eurosüsteemis on järele vaadatavateks finantsturu taristuteks maksesüsteemid, väärtpaberite arveldussüsteemid, väärtpaberideposiitloomid, kesksed vastaspoolad (CCP) ja kauplemisteabehoidlad (TR). Lisaks sellele panustavad keskpangad ka oluliste makseviiside ja oluliste teenusepakkujate järele vaatamise (vt allolevat joonist).

Eesti Pank osaleb eurosüsteemiüleses järele vaatamises kaudselt, see tähendab järele vaatamise töögrupi²⁰, makse- ja arveldussüsteemide komitee²¹ ning eurosüsteemi otsustusprotsessi raames.

Eesti Pank võib osaleda eurosüsteemiüleses järele vaatamises vabatahtlikkuse alusel otseselt, töötades aktiivselt kaasa eurosüsteemi järele vaatamise protsessis, lähtudes konkreetse taristu olulisuse ja riskipõhisuse põhimõttest.

¹⁹ MERAS § 3 lg 4

²⁰ Working Group on Oversight, WGO

²¹ Payment and Settlement System Committee, PSSC

Eurosüsteemiülese järelevaatamise ulatuses olevatest finantsturu taristutest on Eesti turuosaliste omavaheliste rahaliste kohustuste täitmiseks oluline ja avaldab mõju nii finantsstabiilsusele kui ka raharingluse sujuvale toimimisele EBA Clearingu hallatav maksesüsteem STEP2²². STEP2 on süsteemselt oluline maksesüsteem, millele rakenduvad süsteemsetele maksesüsteemidele kehtivad järelevaatamise nõuded. Süsteemi järelevaataja on Euroopa Keskpank. Eurosüsteemi keskpangad võivad STEP2 järelevaatamisse panustada vabatahtlikkuse alusel. Eesti Pank osaleb üleeuroopalise maksesüsteemi STEP2 järelevaatamises kaudselt, vajaduse ja võimaluse korral lisaks ka otseselt.

---

²² STEP2-s arveldatavad Eesti pankadevahelised maksed moodustavad märkimisväärse osa Eesti krediidikorraldustest

Lisa 1. Järelevaatamise põhimõtted ning koostöökokkulepped

1. *Maksesüsteemidele kehtivad põhimõtted*

- 1.1. [Principles for financial market infrastructures, 2012 \(CPSS-IOSCO\)](#)
- 1.2. [Assessment methodology for the principles for FMI and the responsibilities of authorities, 2012 \(CPSS-IOSCO\)](#)
- 1.3. [Eurosystem oversight policy framework, 2011 \(ECB\)](#)
- 1.4. [Regulation of the European Central Bank on oversight requirements for systemically important payment systems, 2014](#)
- 1.5. [Guide on the implementation of the Eurosystem's TARGET2 oversight function, 2008, \(ECB\)](#)
- 1.6. [The Eurosystem policy principles on the location and operation of infrastructures settling euro-denominated payment transactions; specification of „legally and operationally located in the euro area“, 2008 \(ECB\)](#)
- 1.7. [The Eurosystem policy principles on the location and operation of infrastructures settling euro-denominated payment transactions, 2007 \(ECB\)](#)
- 1.8. [Oversight Framework for retail payment systems, 2014 \(ECB\)](#)
- 1.9. [Policy statement on euro payment and settlement systems located outside the euro area, 1998 \(ECB\)](#)

2. *Väärtpaberite arveldussüsteemidele kehtivad põhimõtted*

- 2.1. [Principles for financial market infrastructures, 2012 \(CPSS-IOSCO\)](#)
- 2.2. [Assessment methodology for the principles for FMI and the responsibilities of authorities, 2012 \(CPSS-IOSCO\)](#)
- 2.3. [Recommendations for securities clearing and settlement systems in the European Union, 2009 \(ESCB, CESR\)](#)

3. *Makseviisidele kehtivad põhimõtted*

- 3.1. [Oversight framework for direct debit schemes, 2010 \(ECB\)](#)
- 3.2. [Oversight framework for credit transfer schemes, 2010 \(ECB\)](#)
- 3.3. [Oversight framework for card payment schemes – Standards, 2008 \(ECB\)](#)
- 3.4. [Electronic Money systems security objectives, 2003 \(ECB\)](#)

4. *Koostöökokkulepped*

- 4.1. Koostöökokkulepe Euroopa Liidu keskpankade ja pangandusjärelvalveasutuste vahel
  - 4.1.1. [2001. aastal sõlmitud koostöölepe, mida täiendati 2004. aastal](#)
- 4.2. Koostöökokkulepe kaardiskeemide järelevaatamisel saadud konfidentsiaalse info jagamise kohta

Lisa 2. Finantsturu taristute ja makseviiside järelevaatamise nõuded

Rahvusvaheliste CPSS-IOSCO printsiipide rakendamine finantsturu taristutele

PRINTSIIP	Maksesüsteemid			Väärtpaberite arveldussüsteem	Depositoorium	Keskne vastaspool	Kauplemis- teabehoidla
	SI(R)PS ²³	PIRPS ²⁴	ORPS ²⁵				
1. Õigusraamistik	X	X	X	X	X	X	X
2. Juhtimine	X	X	X	X	X	X	X
3. Riskide juhtimise raamistik	X	X	X	X	X	X	X
4. Krediidirisk	X			X		X	
5. Tagatised	X			X		X	
6. Krediidiriski katmise nõuded CCP-dele						X	
7. Likviidsusrisk	X			X		X	
8. Arvelduse lõplikkus	X	X	X	X		X	
9. Rahaarveldused	X	X		X		X	
10. Füüsiliste väärtpaberite tarned				X	X	X	
11. Nõuded väärtpaberite keskdepositooriumidele					X		
12. Nõuded süsteemidele, mis arveldavad mitmeid omavahel seotud kohustusi				X		X	
13. Süsteemi liikme maksejõuetuse protseduurid	X	X	X	X	X	X	
14. Kliendi positsioonide ja tagatise kaitse						X	
15. Äririsk	X			X	X	X	X
16. Esindaja- ja investeerimisrisk	X			X	X	X	
17. Operatsiooniline risk	X	X	X	X	X	X	X
18. Juurdepääsu ja osalemise kriteeriumid	X	X	X	X	X	X	X
19. Mitmeastmeline osalemine	X			X	X	X	X
20. Finantsturu taristute ühendused				X	X	X	X
21. Tõhusus ja efektiivsus	X	X	X	X	X	X	X
22. Kommunikatsiooni protseduurid	X	X		X	X	X	X
23. Avalikustamise reeglid	X	X	X	X	X	X	X
24. Kauplemisteabehoidlate avalikustamise reeglid							X
Süsteemile kohaldatavate printsiipide arv	17	11	9	20	15	22	12

²³ Süsteemselt oluline (jaemakse) süsteem, Systemically Important (Retail) Payment System

²⁴ Silmapaistvalt oluline jaemakse süsteem, Prominently Important Retail Payment System

²⁵ Muu jaemaksesüsteem, Other Retail Payment System

Makseviisidele – krediidikorralduste, otsekorralduste ja kaardimakse skeemidele kehtivad nõuded

1. Õigusraamistik peab olema põhjendatud, selge ja läbipaistev ning jõustatav kõikides asjaomastes õigusruumides.
2. Makseskeemide kasutajatele tuleb makseskeemi puudutav informatsioon, sh riskide kohane info kättesaadavaks teha.
3. Skeemi omanik peab tagama skeemi turvalisuse, töökindluse ja talitluspidevuse.
4. Makseskeemi halduskord peab olema tõhus ja läbipaistev.
5. Skeemi omanik peab haldama ja juhtima makseviisi arveldamisega seotud finantsriske.

Lisa 3. Makseasutuste maksesüsteemide põhimõtetele ja reeglitele hinnangu andmine

1. Makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse (edaspidi MERAS) paragrahvi 15 lõike 1 punkti 18 kohaselt annab Eesti Pank hinnangu makseasutuse kirjeldatud maksesüsteemi toimimise tehnilistele, majanduslikele ja õiguslikele põhimõtetele ning selle süsteemi tööd korraldavate reeglite kavandile.
2. Maksesüsteemi põhimõtetele ja reeglitele hinnangu taotlemiseks tuleb Eesti Pangale esitada kirjalik taotlus ning lisaks järgmised dokumendid:
  - 2.1. taotleja juriidilist staatust ja tegevust kirjeldavad dokumendid (põhikiri, makseteenuse osutamise tegevusluba);
  - 2.2. taotleja organisatsiooni struktuuri kirjeldus, mis sisaldab vajaduse korral tema agentide või filiaalide kasutamise või teenuse edasiandmise korra kirjeldust ning tema osalust nii riigisisestes kui ka rahvusvahelistes maksesüsteemides;
  - 2.3. pakutavate või kavandatavate makseteenuste kirjeldus;
  - 2.4. loodava maksesüsteemi kirjeldus, mis kajastab süsteemi toimimise üldiseid ja tehnilisi tingimusi ning õiguslikke põhimõtteid;
  - 2.5. muud Eesti Panga poolt nõutavad lisaandmed ja -dokumendid.
3. Hindamisel, kas makseasutuse loodava süsteemi näol on tegemist maksesüsteemiga, lähtub Eesti Pank MERAS paragrahvi 3 lõikes 4 toodud maksesüsteemi definitsioonist: „maksüsteem on rahaliste vahendite edastamise süsteem, mis toimib kokkulepitud ja standarditud reeglite alusel ning mille abil maksetehinguid töödeldakse ja arveldatakse“.
4. Kui makseasutuse loodav süsteem ei ole Eesti Panga hinnangul maksesüsteem, edastab Eesti Pank taotluse esitajale selle kohta kirjaliku vastuse.
5. Eesti Pank annab maksesüsteemi toimimise põhimõtetele ning selle süsteemi tööd korraldavate reeglite kavandile hinnangu kuni kuue kuu jooksul pärast kõigi hinnangu andmiseks vajalike materjalide kättesaamist.
6. Kui esitatud andmete ja dokumentide põhjal ei ole võimalik veenduda, kas makseasutuse loodav maksesüsteem vastab kehtestatud nõuetele, või kui on vaja kontrollida muid taotlejaga seotud asjaolusid, võib Eesti Pank nõuda lisaandmete ja -dokumentide esitamist.
7. Eesti Pank kehtestab makse- ja arveldussüsteemide olulisuse kriteeriumide alusel maksesüsteemile kohaldatavad järelevaatamise nõuded.